

Sygn. akt II CSK 575/11

POSTANOWIENIE

Dnia 5 kwietnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Marian Kocon

w sprawie z wniosku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

Filia Ł.

przy uczestnictwie B. M.

o leczenie psychiatryczne bez wymaganej zgody,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 5 kwietnia 2012 r.,

skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania

od postanowienia Sądu Okręgowego

z dnia 12 kwietnia 2011 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 25 stycznia 2011 r. Sąd Rejonowy w sprawie z wniosku MOPS Ł. z udziałem B. M. o leczenie w szpitalu psychiatrycznym bez wymaganej zgody nakazał przyjęcie B. M. do szpitala psychiatrycznego. Postanowieniem z dnia 12 kwietnia 2011 r. Sąd Okręgowy oddalił apelację uczestniczki postępowania B. M.

W sprawie dokonano następujących ustaleń.

Uczestniczka postępowania B. M. zarejestrowana jest w Poradni Zdrowia Psychicznego „L.” z rozpoznaniem wstępnym: obserwacja stanu psychicznego – podejrzenie zespołu urojeniowego. Korzysta z pomocy finansowej w formie zasiłku i dodatku mieszkaniowego. Nie pracuje, jest zarejestrowana w urzędzie pracy jako bezrobotna bez prawa do zasiłku. Zamieszkuje samotnie w mieszkaniu, ma 23-letnią córkę M. M., która zamieszkuje osobno i odwiedza uczestniczkę co dwa dni. B. M. jest osobą rozwiedzioną. Uczestniczka wykazuje czynne objawy psychotyczne o znacznym stopniu nasilenia objawów choroby, działa po linii doznań psychotycznych, pozostaje zupełnie bezkrytyczna wobec swojej choroby psychicznej.

Do wniosku o leczenie psychiatryczne uczestniczki bez jej zgody zostało dołączone świadectwo lekarza psychiatry szczegółowo uzasadniające potrzebę leczenia w szpitalu psychiatrycznym, sąd ponadto dopuścił dowód z opinii biegłego psychiatry. W ocenie Sądu uczestniczka ujawniła zwarty i utrwalony system urojeń prześladowczych, urojeń oddziaływania, urojeń ksobnych, trucicia i omamów słuchowych. W czasie badań była nieufna, podejrzliwa, początkowo w niechętnym zdawkowym kontakcie, a w zachowaniu dziwaczna i podejrzliwa. Uczestniczka wykazała myślenie zaburzone, paralogiczne, z elementami symboliki. Jej wypowiedzi uznano za nedorzeczne. Stwierdzono, że uczestniczka wykazuje czynne objawy psychotyczne o znacznym stopniu nasilenia objawów choroby, działa po linii doznań psychotycznych, pozostaje zupełnie bezkrytyczna wobec swojej choroby psychicznej.

Sąd ustalił, że ze względu na fakt, że B. M. cierpi na chorobę psychiczną pod postacią utrwalonego zespołu urojeniowego, wymagane jest jej pilne umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym i poddanie leczeniu. Nieprzyjęcie uczestniczki postępowania do szpitala psychiatrycznego spowodować może pogorszenie stanu jej zdrowia psychicznego. Zastosowanie właściwego leczenia prawdopodobnie może w ocenie Sądu przynieść poprawę jej stanu zdrowia. Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, iż istnieją przesłanki określone w przepisie art. 29 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, uzasadniające umieszczenie B. M. w szpitalu psychiatrycznym bez jej zgody.

Sąd drugiej instancji ocenił, czy brak umieszczenia uczestniczki w szpitalu psychiatrycznym spowoduje znaczne pogorszenie stanu zdrowia w rozumieniu ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Zdaniem Sądu Okręgowego zarówno załączona do wniosku opinia psychiatryczna, jak i opinie przeprowadzone w toku postępowania sporządzone zostały z uwzględnieniem zasad profesjonalizmu; są rzetelne i spójne. W świetle powyższego Sąd Okręgowy uznał, iż w niniejszej sprawie przesłanki warunkujące przymusową hospitalizację uczestniczki zostały spełnione. Sąd Okręgowy ocenił, że nieleczenie B. M. spowoduje dalsze znaczne pogarszanie się jej stanu zdrowia psychicznego, zaś zastosowane leczenie w warunkach szpitala psychiatrycznego może przynieść poprawę jej stanu zdrowia psychicznego.

Wskazane wyżej postanowienie uczestniczka postępowania B. M. zaskarżyła skargą kasacyjną w całości.

Jako podstawy skargi kasacyjnej wskazano naruszenie:

- art. 48 ust. 2 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, dalej jako „u.o.z.p.”, w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. przez nieustanowienie dla uczestniczki pełnomocnika z urzędu, mimo że stan jej zdrowia psychicznego uzasadniał potrzebę reprezentowania jej interesów przez profesjonalnego pełnomocnika;
- art. 5 k.p.c. przez niepouczenie uczestniczki o możliwości złożenia wniosku o ustanowienie profesjonalnego pełnomocnika z urzędu.

Zdaniem skarżącej wskazane naruszenia prawa procesowego mogły mieć wpływ na wynik postępowania, gdyż gdyby uczestniczka była reprezentowana

przez profesjonalnego pełnomocnika miałyby rzeczywistą możliwość kwestionowania niekorzystnej dla niej opinii biegłego lekarza psychiatry i składania adekwatnych do przedmiotu sprawy wniosków dowodowych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że w sprawie o przymusowe leczenie psychiatryczne prowadzonej na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 1 u.o.z.p. należy przestrzegać dyrektywy, aby wydane orzeczenie było usprawiedliwione z punktu widzenia dobra i interesu osoby, której dotyczy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2009 r., I CSK 402/08, niepubl. i podane tam dalsze judykaty). Jednym z instrumentów pomocnych w ustaleniu tego rzeczywistego interesu osoby chorej jest przewidziana w art. 48 u.o.z.p. możliwość ustanowienia dla takiej osoby przez sąd adwokata z urzędu, nawet bez złożenia wniosku, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata w sprawie za potrzebny. Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że przewidziana w tym przepisie możliwość ustanowienia adwokata z urzędu bez wniosku uczestnika przeradza się w obowiązek, jeżeli okaże się, że uczestnik postępowania, ze względu na stan swojego zdrowia, nie jest w stanie sam bronić swoich praw przed sądem (por. postanowienia z dnia 28 listopada 2002 r., II CKN 299/01, z dnia 22 kwietnia 2010, V CSK 384/09, z dnia 22 lipca 2010 r., I CSK 234/10 – niepubl., czy z dnia 14 kwietnia 2011 r., IV CSK 483/10, OSNC 2012, nr 1, poz. 12).

Skarżący trafnie podnosi, że Sąd Odwoławczy nie rozważył w sposób należyty wynikającej z tego przepisu potrzeby ustanowienia dla uczestnika adwokata z urzędu. Uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a tym samym stanowi skuteczną podstawę skargi kasacyjnej przewidzianą w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., co uzasadnia uwzględnienie skargi (art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁵ k.p.c.). Postanowienie o kosztach uzasadnia art. 108 § 2 k.p.c.